

BENİ ÇİZER YAPAN BABAMIN AYNALI MEKTUPLARI

SENE
1955
"Babam ve
ben"

HEY GİDİ YILLAR

Zeynep BİLGEHAN

» Çizimleri Türkiye ve dünyanın önde gelen gazete ve dergilerinde yayınlamış, çok sayıda kitap ve albüm kapağında imzası bulunan uluslararası üne sahip sanatçımız Selçuk Demirel ile geçmişine yolculuk yaptık. Son kitabı 'Ağaçname'ye ilham veren çocukluğunun Artvin'ini, babasının 'Aynalı mektupları'nı, Ankara'daki öğrencilik dönemini ve halen yaşadığı Paris'teki hayatı anlattı.

1 Geçen nisan ayında çıkan son kitabının adı: "Ağaçname- Sen ne güzel bir ağaçsın!" Uluslararası üne sahip çizerimiz Selçuk Demirel, Yapı Kredi Yayınları tarafından yayınlanan kitabının girişinde kitabı şöyle anlatıyor: "Ağaçlara hep büyük bir hayranlık duymuşumdur. Heybetli gövdeyle, yeşil kolları açmış, bizi kucaklayacakmış gibi bekleyen, gündüz başı bulutlarda, gece olunca da bizim için yıldız toplayan ağaçlar... Çocukluğumun ilk altı yılını geçirdiğim Artvin'deki bahçemizdeki ağaçları tek tek hatırlıyorum. Bu ağaçlar benim düşünce dünyamda yaşamaları sürdürüyor." Kitaptan yola çıkarak, Paris'te yaşayan Demirel'den bizi eskilere götürmesi, onu bugünlere getiren yolculuğunu anlatması için aradım. Sorularına cevaben, insana kendini bir Selçuk Demirel çizimine bakmış gibi sıcak hissettiren, el yazısıyla yazılmış 20 sayfalık bir mektup geldi...

SENE 1965
"1958-1959 yıllarında Erzurum'da yaşadık. Erzurum denince evlerin çatılarında kosturduğumuz, ucurtma uçurduğumuz, hatta çok büyük ucurtmamızı tütüğüm için uçtuğumu hatırlıyorum"

MÜSTAKİL EVDE GENİŞ AİLE

Hikâyesi, kitaba ilham veren Artvin'de başlıyor. "1954 yılında doğdum. Osman Dedem, Melek Babannem ve iki halamla birlikte yaşadık. Altı dönümlük bahçeyle bu küçük, iki katlı evi çok genç yaşta evlenince dedem satın almış. Annem ve ben den bir buçuk yaş küçük kardeşime üstte katta, diğer aile üyeleri alt katta oturuyorlardı. Babamın muhtelif meslekleri vardı. Artvin'deki ender soforlük ehliyeti olanlardandı. Güzel yazı vardı. Tabelacılar da yapıyor. Altın varaklı tipografiler yapıyorlardı hatırlıyorum. İki elini aynı oranda kullanabiliyorduk. Sağ eliyle soldan sağa doğru yazarken sol eliyle de aynı metni sağdan sola doğru tersten yazabiliyorduk. Aynaya tutarak okuyabiliyorduk. Bazen mektup olarak da gönderirdik. Bu mektuplara; 'Aynalı mektuplar' diyorduk.

ŞECEREMİZ 13. YÜZYILA UZANIYOR

Baba tarafımdan Osman Dedem bugünkü Gürcistan'daki Ahıska'dan gelen Misket Türklerindendi. Sanırım 19'uncu yüzyıl sonunda Ahıska'dan gelip Artvin'e yerleşiyorlar. Gelirken iki aile adları Ustaseferoğulları. Babannem-in ailesi Batum'dan geliyor. Batum'daki aile adları Gogitler, daha sonra Gökyığılı oluyor. Anne tarafında herkes Gürcü. Aile içinde Gürcü konuşurlardı. Annem iki aile erkek ve dört kız kardeşi ile Maçahel'deki aile evinde doğuyorlar. Maçahel'deki ahpşap camiyi 1850'li yıllarda büyük dedelerim yaptırıyor. Sonradan Müslüman olmuş Gürcülerden... Batum'daki kilise kayıtlarına bakınca aynı ailenin şeceresi 13. yüzyıla kadar gidiyor."

RUS SEMAVERİNDE CAY KEYFİ

2 Çocukluk yılları, Artvin'deki geniş aile çevresi içinde büyük ağaçların gölgesinde geçiyor. Kendi anlatımla; "Rus semaverlerinde çaylar içerek, fantastik hikâyeler uydurarak, bir tekerlek bulunca araba yapıp binmek için her kalan çizgi tekerleği olmadık yerlerde aramakla... Her şeyle dalga geçen Meliha Halam evin nese kaynağıydı. Osman Dedem tanıdığım ilk sanatçıydı benim için... Ancak gerçek bir sanatçı cesaret edebilirdi mobilye salon radyosuna yeni aldığı günün akşamında yazıldı boyası ile boyamaya, nasıl duracak diye merak etmişti! Ağaçların üzerine yerleştirdiği ampulleri uzaktan kumanda ile yazı söndürmesini, evden bahçenin en uç noktasına döşediği telefon hattı ile evdekilere tek tek telefonda "Üfür, alo del!" diye 'Alo' dedirtmesini dün gibi hatırlıyorum. Bütün bu operasyonlarda asistanı olarak hep yanımdaydım."

Selçuk Demirel'in çocukluğundaki ağaçlardan ilhamla Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan son kitabı: Ağaçname

COĞRAFYA KİTABINDAKİ RESİMLER

4 1961 yılında Ankara'ya taşınıyoruz. Demirel devam ediyor: "Babam artık burada bir otomobil galerisinde ikinci el Amerikan arabalarını sergileyip satıyordu. 1950'li yılların bütün Amerikan arabalarını yıllı ile adlarıyla biliyordum. Otomobil ailemizin vazgeçilmez konusuydu. Bugün bile araba kullanımını biliyorum. Bu yıllarda defter, kitap kenarlarına anlamlı anlamsız figürler karalıyordum. Etraftakiler bende bir 'sanatçı' görüyorlardı. Bense çizdiklerimi çok fazla ciddiye almıyordum. Lisede edebiyat ve şiire olan ilgim fazlaydı. 1970'li yıllarda Ankara'daki kitapçılarda resimli kitaplar ve desen albümleri yok denecek kadar azdı; Fransız 'Pilot' ve Amerikan 'Mad' dergilerini ayaktüstü karıştırabiliyordum. Lisede biyoloji ve coğrafya kitaplarını çok seviyordum. Haritalar ve kitaplardaki illüstrasyonları çok ilginçti! Mahalledeki arkadaşlarla birlikte ilk ve tek sayısını çıkardığımız "Amatör Sanatçılar dergisi" benim ilk desenlerimin de yayınlandığı dergi oldu. Sene 1973."

ÇİZGİYLE İLK 'TENTEN' TANIŞTIRDI

3 Gerçek anlamda ilk resimli-çizgili kitabı Artvin Şehir Kütüphanesi'nde gördüğünü anlatıyor: "Hatalarımla şehir merkezine gitmiştik. Onlar rahatca alışveriş edebilmeleri için beni şehir kütüphanesine bırakmışlardı. Oyalanmam diye önüme resimli bir kitap koymuşlardı. Henüz okuma yazma bilmiyordum. Kitap üç buçuk maceranın birlikte çıktığı Tenten kitabıydı. Kitap küçük boy ve resimler siyah-beyazdı. Resimler bakarak maceraların içerisindeydim. Sinema gibi maceradan maceraya savruluyordum. Benim için sanırım çizgi ile ilk ilişkim bu kitapta idi. Benim çok sevdiğim maceracı herkes gibi Tommiks, Teksas, Zağor vb. çizgi romanlar okudum, koleksiyon yaptım. 15-16 yaşlarımdan sonra resimsiz kitaplarla ilgili arttı; romanlardaki hikâyeleri kendi hayal gücümle canlandırarak heyecan vericiydi; Jack London, Charles Dickens, Jules Vernes."

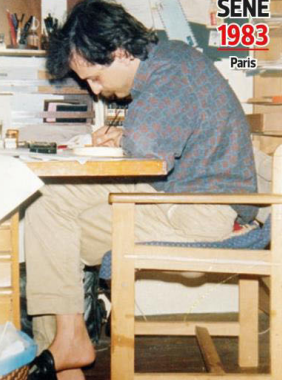

NASIL ÇİZİYORUM

"Bir şeyler çizerken çizdiğimin anlaşılır olup olmadığını düşünmüyorum. İyi bir desen kendi içinde tutarlı olmalı, inandırıcılığı olmalı. İlsik, gölge ve hacime önemle dikkat ederim. Çizmek istediğim konu kendi biçimi ve rengiyle birlikte gelir gözümün önüne; fotoğrafın birinci banyosundan sonra yavaş yavaş görünmesi gibi olurlar. Çizgilerimdeki anlam ve ifade de ona bakam o çünkü, o andaki ruh hali ile ilgili olarak anlam değiştirilebilir. Aynı resme değişik zamanlarda tekrar baktığımızda başka anlamlar tasıdığı görürsünüz. Anlam çok önemli! Anlamsız şeylerde de bir anlam bulmak mümkün."

"1989 yılında Alev Ebuzyiya'nın evinde John Berger'le tanıştım. Abidin Dino ile birlikte gelmiş. 30 yıl süresince John ve Nella Bielski'nin Antony'deki evlerine gidip geldim. John Berger'le dört kitap projesi gerçekleştirdik. John Berger'le birlikte kendimi olduğundan daha fazla alkış hissettim hep."

SANAT TARİHİ, İNSANLIK TARİHİ

"Paris'te her şey yeniden başlamıştıydım. Bildiklerimi unutup, başka türlü düşünmeye başlamam gerekiyordu; özgürleşmek, her türlü özgürleşmek... Fransız çizerleri özgürce çiziyorlardı. Kendileriyle dalga geçiyorlardı. Hiçbir 'kutsal'ları yoktu. İlk keşfettiğim çizerlerden biri, sonradan dostum olan Roland Tapor'du. Diğeri Reiser idi. Steinberg ile yaptığımız işin sanat olduğuna inandım. Paris'te ve yolculuklarında gezdiğim müzeler ve galerilerde gördüğüm resimler ve tabloların sanatsal gelişiminde çok önemli rol oynadığını söyleyebilirim. Sanat tarihi, biraz da insanlığın tarihi..."

'DELI VELI' BENI FOTOKOPİCİ YAPTI

Lise yılları hareketli olmuş: "Atatürk Erkek Lisesi'nin müdürü 'Deli Veli' lakaplı aşırı sağcı, çok otoriter biriydi. Sınıfları basar, hepimizi tek tek arardı. Acaba 'sakıncalı' kitap, bildiri vs. taşıyor muyuz diye... 12 Mart 1971'de fasist askeri darbe olmuştu hapishaneler yazar, gazeteci ve akademisyenlerle doldurulmuştu. Lise ikide belge aldım. Ankara Barosu'nun adliyedeki vestiyerinde fotokopi memuru oldum. Avukatların duruşma belgelerini çoğaltırken karaladığım desenlerin de fotokopilerini çekiyordum. Bir yıl aradan sonra okula döndüm."

5 İLK ÇİZİM DERGİYE KALANI ÇÖPE GİTTİ

"Ankara Sümer Sokak'taki bir kahveye sık sık gelip giderdik. Bir gün kahvede çizdiğim 9-10 deseni karşıdaki haftalık 7 Gün Dergisi'ne arkadaşım Raşit Esero'lun ısrarıyla götürdüm. Yazışları müdürü Atilla Bartınoğlu çizdiklerimden birini aldı ve "Bunu bu hafta giriyorum" dedi. Diğeri için çöp sepetine attı. Her hafta yeni desenler, karikatürler götürmeye başladım. Bartınoğlu da beni birçok gazeteci yazarla tanıştırdı. Çizdiklerimi iletmem için beni çok destekledi."

BARİS-SAVAS UZERİNE SERGİ

6 Sene 1974 ilk sergi açılışı: "Mahalle komşu Seyidali Gönel Toplum' dergisinde politik desenler çiziyordum. Çizdikleri benim için çok ilginçti. Çizginin (karikatürün) komik eğlenceli yanından çok politik anlam aracı olması beni daha fazla ilgilendiriyordu. Lise son sınıftayken Seyidali beni mimar Mükremin Mungan'la tanıştırdı. Turgay Karadağ'da aralar Kare Grubu'nu kurduk. İlk sergimizi Ankara'da bir parkta açtık. Sergimizin mesajı düşünce özgürlüğüydü. Çizdiklerimizle barış ve insan haklarını savunuyorduk. Üniversite sınavında Mimarlık Akademisi'ni kazandım. Aynı yıl Mimarlar Odası'nın dergisi 'Mimarlık'ta desenlerim yayınlamaya başladı. İlk kişisel sergimi 1975'te Ankara'da Akla Kara adı altında sergiledim. Sergideki resimler antiemperyalist antifasist barış-savaş temaları çerçevesinde çalışmalardı. Başka meslek odalarının dergilerine de çiziyordum."

PARİS YILLARI

"Paris Türkiye'den gelen birçok yazar, çizer ve sanatçıma uğrak yeriydi. 1980'li yıllar; Hıfzı Topuz, Melih Cevdet Anday, Cetin Altan, Öğüz Aral, Suat Yalaz, İsmail Cem... Zülfü Livaneli ile sık görüştük. Roland Tapor, Komut, Yüksel Arslan, Alev Ebuzyiya, Ömer Uluç, İvvet Kanetti... Karım Lylane ile de 1986 yılında Café Palette'de tanıştık."

ABİDİN DİNO'NUN TURSULARI

7 Demirel, 45 yıldır Paris'te yaşıyor. Oraya yolunun nasıl düştüğünü şöyle anlatıyor: "Üniversite yılları bir çoğumuz için zordu. Okulların büyük kısmı ya kapalıydı ya da sağcı-ülküci öğrencilerin işgalinde ya da boykot altındaydı. Can güvenliği yoktu. O dönemki eşim Semra, ODTÜ'den yeni mezun olmuş mimardı ve Paris'te yaşamak istiyordu. 1978'de Paris'e geldik. Valizimin yanısı desenlerim ve aşığırından oluşan rulolardı. Gelirken bir de Yaşar Kemal'e oğlu Raşit Göçkeki tarafından verilmiş bir paket getirmiştim. Kendisini aradığımda randevu yeri olarak Abidin Dino'nun adresini verdim. Pakette Dinoların ödediği düğün, patlıcan turşusu gibi yiyecekler vardı. Böylece Abidin ve Güzin Dino ile tanıştım. Abidin Dino ile olan dostluğumuz ölüme kadar sürdü. Arada Paris kafelerinde buluşur, miting ve yürüyüşlere katıldık."

8 TURİST DEMİREL NASIL SANATÇI DEMİREL OLDU

Turist vizesiyle geldiği Paris'ten bugünün Selçuk Demirel'i nasıl çıkmış? Yanıtı: "Paris Ecole des Beaux Arts'ın sınavlarını kazandım. 1981'de La Maison des Artistes tarafından 'sanatçı' statüsü edindim. Aynı yıl iki çocuk kitabım yayınlandı. Le Monde Gazetesi'nde ilk desenlerim yayınlanmaya başladı. 1988'den 2010 yılına kadar Le Nouvel Observateur dergisine, 1992'den itibaren, bugün halen Le Monde Gazetesi'ne çizmeye başladım. 1998'den itibaren Amerika'da çizimlerim yayınlandı"